[א]נזיר חופף (א)ומפספס אבל לא סורק אלא הא והא ר' יהודה היא ותרי תנאי אליבא דר' יהודה האי תנא אליבא דר' יהודה סבר גריר והאי תנא אליבא דר' יהודה סבר לא גריר במאי אוקימתא כר' יהודה אימא סיפא אבל פניו ידיו ורגליו מותר הא מעבר שיער איבעית אימא בקטן ואיבעית אימא באשה ואיבעית אימא בסרים אמר רב יהודה [ב]עפר לבינתא שרי אמר רב יוסף (ב)כוספא דיסמין שרי אמר רבא עפר פלפלי שרי אמר רב ששת ברדא שרי מאי ברדא אמר רב יוסף תילתא אהלא ותילתא אסא ותילתא סיגלי אמר רב נחמיה בר יוסף [ג]כל היכא דליכא רובא אהלא שפיר דמי בעו מיניה מרב ששת מהו לפצוע זיתים בשבת אמר להו וכי בחול מי התירו קסבר משום הפסד אוכלין לימא פליגא דשמואל דאמר שמואל (ג)[ד]עושה אדם כל צורכו בפת אמרי פת לא מאיסא הני מאיסי אמימר ומר זוטרא ורב אשי הוו יתבי אייתו לקמייהו ברדא אמימר ורב אשי משו מר זוטרא לא משא אמרו ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב ששת ברדא שרי אמר להו רב מרדכי בר מיניה דמר דאפילו בחול נמי לא ס"ל סבר לה כי הא דתניא מגרד אדם גלדי צואה וגלדי מכה שעל בשרו בשביל צערו אם בשביל ליפות אסור ואינהו כמאן סברוה כי הא דתניא [ד]רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו משום שנאמר [ו]כל פעל ה' למענהו: רבי אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל שמא יטול וכו': אמר רבי אבא אמר רבי חייא בר אשי (ה)(אמר רב) [ה]הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסור להחזיר תנן וחכמים אומרים נוטל ומחזיר היכי דמי אי דלא נתקלקלה הגומא [ו]שפיר קא אמרי רבנן אלא לאו אף על פי דנתקלקלה הגומא לא לעולם דלא נתקלקלה והכא בחוששין קמיפלגי מר סבר חוששין שמא נתקלקלה הגומא ומר סבר [ז]אין חוששין אמר רב הונא (ז)האי סליקוסתא [ח]רצה שלפה והדר רצה שריא ואי לאו אסיר אמר שמואל האי [ח]סכינא דביני אורבי רצה שלפה והדר רצה שרי ואי לאו אסיר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אמר בגורדיתא דקני שפיר דמי אמר ליה רב מרדכי לרבא מתיב רב קטינא תיובתא (ח)הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היה מקצת עליו מגולים אינו חושש

לא

נזיר. בחול ככל אדם בשבת: **חופף.** שערו בנתר וחול(ט): **ומפספס.** מנפץ שערו דכיון דלאו מתכוין מותר ועל כרחיך ר"ש קא אמר לה אלמא נתר וחול זימנין דלאו משיר ולא דמי לפסיק רישיה ולא ימות: **אבל לא סורק.** במסרק דודאי משיר: **אלא הא והא.** הנך תרתי מתני' דלעיל דפליגי בנתר וחול ר' יהודה ומאן דאסר סבר זימנין דגריר ור' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור ומאן דשרי סבר לא גריר כלל ואין כאן משום ממחק: **במאי אוקימתא כר' יהודה** ה"ג. ול"ג להא דתניא אסור דהא תרוייהו כר' יהודה אוקימנא להו ועוד הך סיפא דפריך אבל פניו ידיו ורגליו מותר לאו סיפא דההיא דתניא אסור הוא אלא סיפא דההיא דתניא מותר דהכי תני בה לא יחוף כהן שערו אבל פניו ידיו ורגליו מותר והא מלתא גבי הך דתני מותר פריכנא ליה לעיל: **בקטן אשה וסרים.** דלית להו זקן: **עפר לבינתא.** כתישת לבינה: **שרי.** לחוף פניו ואפי' מי שיש לו זקן: **כוספא דיסמין.** פסולת שומשמין: **עפר פילפלי.** שחיקת פלפלין: **ברדא שרי.** לרחוץ פניו: **אהלא.** שורש עשב ששמו אהל: **אסא.** הדס: **סגלי.** עשב שקורין ויאו"ל ויש בו שלשה עלין: **כל היכא דליכא רובא אהלא שפיר דמי.** ואפי' הוי טפי מתלתא אהלא ופליג אדרב יוסף דרב יוסף תלתא אהלא דווקא קאמר שהאהל עשוי ללבן ולאסא כבורית ומשיר שיער: **לפצוע זיתים.** בליצי"א בלע"ז על הסלע למתק מרירותו: **כל צורכו.** בין תשמיש בין לפרר אותה ולמחותה בתבשיל רותח: **משום ליפות את עצמו אסור.** משום לא ילבש גבר שמלת אשה (דברים כב): **בשביל קונהו.** לכבוד קונהו דכתיב (בראשית ט) כי בצלם אלהים עשה וגו' ועוד דהרואה בריות נאות אומר ברוך שככה לו בעולמו(י): **כל פעל ה' למענהו.** הכל ברא לכבודו: **שאם נתקלקלה הגומא.** שנפלו הגיזין למקום מושב הקדרה: **שאסור להחזיר.** לפי שמזיז הגיזין לכאן ולכאן: **שפיר קאמרי רבנן.** ומאי טעמא דר' אלעזר: **חוששין.** אי שרית ליה ליטול לכתחילה בקופה זקופה פעמים שנתקלקלה ואתי נמי להחזירה הלכך תקון ליה רבנן להטות קופה על צדה: **סליקוסתא.** עשב שהוא נאה למראה ולהריח וממלאין כד עפר לח ותוחבין אותו לתוכו ונותנו לפני שרים וכשהוא רוצה נוטלו ומריח בו ומחזירו למקומו ואי מבעוד יום דצה לתוך העפר ושלפה והדר דצה שפיר דמי ליטלה למחר ולהחזירה שהרי הורחב מקום מושבה והוחלק מבעוד יום ואינו מזיז עפר: **סכינא דביני אורבי.** שנועצין סכין בין שורות הלבנים שבבנין להשתמר: **בגורדיתא דקני.** קנים הדקלים (א) שיוצאין הרבה בגזע אחד ותכופין זה בזה שפיר דמי לנעוץ בתוכן סכין לשמרו ואין חוששין שמא יגרור הקליפה וחייב משום מוחק(כ): **מתיב רב קטינא תיובתא.** להנך רבנן דאמרי דאי לא דצה ושלפה אסור: **הטומן לפת.** להשתמר בקרקע שכן דרכו. הא דנקט מקצת עליו מגולין משום ניטלין בשבת נקט לה ולאו משום מידי אחריני דאי אין מקצת עליו מגולין אין לו במה לאוחזו אא"כ מזיז העפר בידים:

לא

(א)**רבי** שמעון אומר נזיר חופף ומפספס כו'. ומיירי בנתר וחול דתנן בהדיא בפ' ג' מינין (נזיר דף מב.) ר' ישמעאל אומר נזיר לא יחוף ראשו באדמה לפי שמשיר את השער: **אבל לא** סורק. התם מפרש טעמא משום להשרת נימין המדולדלות מתכוין:

במאי אוקימתא כר' יהודה אימא סיפא כו'. בשלמא אי כר"ש אתיא שפיר דליכא למימר דשערות פניו ידיו ורגליו איכא נושרות מהר ולא הוי פסיק רישיה ושרי אבל בראשו אסור דהוי פסיק רישיה אבל השתא דאוקימתא כר' יהודה אע"ג דלא הוה פסיק רישיה הוה לן למיסר:

מהו לפצוע זיתים בשבת. פירש בקונט' להכותם על הסלע למתק מרירותן ומיבעיא ליה אי אסיר בשבת משום שווי אוכלא ותיקוני אוכלא ופריך ובחול מי התירו דאיכא הפסד אוכלין שנפסד המשקה הזב מהן:

וקשה לפ"ז דבפ' חבית גבי דיני סחיטה ה"ל למיתני ועוד מה הפסד אוכלין יש כיון שעושה לתקנם ומפרש ר"י מהו לפצוע לחוף פניו ידיו ורגליו כי ההוא דלעיל ודרך מי זיתים להעביר ולגנן כדאמר במסכת ע"ז חולטן ברותחין או מולגן במי זיתים ופריך ובחול מי התירו דאיכא הפסד דנמאסין לאכילה: (תו"י)

בשביל צערו. ואם אין לו צער אחר אלא שמתבייש לילך בין בני אדם שרי דאין לך צער גדול מזה:

הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסורה להחזיר. ואפי' לר"א בן תדאי דאמר בפרק כל הכלים (לקמן קכג.) תוחב בכוש או בכרכר והן ננערות מאליהן דטלטול מן הצד לא שמיה טלטול וכן קי"ל הכא עדיף טפי מטלטול מן הצד שצריך לטלטל אילך ואילך כשרוצין להטמין: **אי** לא נתקלקלה הגומא פשיטא. טפי הוה ליה למפרך מ"ט דמאן דאסר:

גורדיתא דקני. מין אילן כפירוש הקונטרס כדמשמע בעושין פסין (עירובין יט:) ומיירי למטה מג' דליכא איסור משתמש במחובר כדאמר בפרק כל הכלים (לקמן קכה:) ובפרק בתרא דעירובין (דף ק.):

הטומן לפת וצנונות כו'. ע"כ בשלא השרישו איירי דבהשרישו לא היו ניטלין בשבת ואם תאמר בשלמא כלאים ושביעית איצטריך לאשמעינן דלא גזרינן כשמתכוין להטמין אטו דילמא אתי לנוטעה אבל מעשר מאי נקטיה דאפי' השרישו לא שייך מעשר כיון דליכא תוספת ואי נקטיה דשרי לעשר מן התלוש ממקום אחר עליו או לעשותו מעשר על התלוש ולא חיישי' דילמא אתי לעשר מן התלוש על המחובר או להפך א"כ הוה ליה למינקט תרומה דבכל דוכתא רגיל להזכיר תרומה על זה כדאמר (תרומות פ"א מ"ה) אין תורמין מן התלוש על המחובר (מ)פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברין ואומר ר"י דרגילות הוא שמתוספין מחמת ליחלוחית הקרקע כמו שאנו רואין שומין ובצלים שמתוספין אפי' כשמונחין בחלון ועל אותו תוספת קאמר דלא בעי לעשורי ודוקא נקט הטומן אבל במתכוין לנטיעה חושש משום כולן:

מקצת עליו מגולים. משום דבעי למתני וניטלין בשבת נקט מקצת עליו מגולים כדפירש בקונטרס ובערוך(נ) משמע דמשום כולהו נקט דפירש בשם רב האי גאון דגרס אם היו מקצתם מגולים שאם האמהות טמונים בקרקע והעלים מגולים הרי זו זריעה מעולה אלא דוקא מקצתן מגולים אינו חושש משום כלאים ושביעית דלאו זריעה היא ומה שהקשה והלא זריעה מעולה היא לאו פירכא היא דבלא השרישו איירי כדפרישית ולפירושו קשה דבפרק חלון (עירובין דף עו. ושם) קאמר רב יחיאל כפה ספל ממעט ופריך והא ניטלת בשבת

הוא

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פי"ה מהלכות נזירות הלכה יד סמג לאוין נד:

כה ב ג מיי' פכ"ב מהל' שבת הלכה יג סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סימן שכו סעיף ט:

כו ד טוש"ע או"ח סימן קעא סעיף א:

כז ה ו מיי' פ"ד ופכ"ו מהלכות שבת [דין זה ליתא בהרמב"ם ועיין כס"מ] סמג שם טוש"ע או"ח סימן רנט סעיף ג:

כח ז מיי' פכ"ה מהל' שבת הלכה טו טור שו"ע או"ח סימן שלו סעיף ו:

כט ח טוש"ע או"ח סי' שי"ד ס"א:

◆

רבינו חננאל

ברחיצת ידים דקא אמרינן אבל רוחץ פניו ידיו ורגליו הא תנא דסבר משום השרת נימין מדולדלות, אליבא דר' יהודא מוקים לה בקטן וסריס ואשה דלית להו שיער, אבל הלכה כר' שמעון דאפילו גברי בעלי שיער שרו. וכן עפר לבינתה שרי למימשא ביה ידיה. ויש מי שמפרש לבינתה מלשון (שה"ש ג) מור ולבונה, וכן כוספא דיסמין. וכן בוראדא דהיא תילתא אהלא, תילתא סיגלי, תילתא אסא, הני כולהו לענין רחיצת ידים בהן, וקיי"ל דבכולהו הני שרי. אבל רובא אהלא, רב נחמיה לא הוה שרי וכ"ש כולה. (אוכלין וכ"ש בשבת) לפצוע זיתים וכיוצא בהן לרחוץ בהן ידיו בחול אסור משום הפסד אוכלין, וכ"ש בשבת שאסור. וזה שאמר שמואל עושה אדם כל צורכיו בפת, לית הלכתא כוותיה. והאוסר ידיו לרחוץ [ב]בראדא סבר ליה כי האי תנא דתניא מגרד אדם גילדי צואה וגילדי מכה שעל בשרו בשביל צערו, ואם לייפות עצמו אסור. והמתיר סבר לה כר' שמעון בן גמליאל דאמר רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בשביל כבוד קונו משום שנאמר כל פעל ה' למענהו. מתני' ר' אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל כו'. אסיקנא הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסור להחזיר. סליקוסתא שהיא אגודה של חבצלת וכיוצא בה, אמר רב הונא נעצה בחול או בטיט ותלצה והחזירה בטיט מע"ש כדי שתהא נכנסת ויוצא בגומא מותרת לטלה בשבת. וכן אמר שמואל בסכינא דנעיצא ביני אורבי, כמו שאמר בסליקוסתא. ומותבינן עליה הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היו מקצתן מגולין אין חושש

מסורת הש"ס

א) לקמן פא: נזיר מב., ב) [פי' פסולת שומשמין שכובשין אותו כעין כרך של ישמין ומייבשין אותן ושוחקין אותן ורוחצין בהן ידים מזוהמות ערוך בערך כספן ועיין רש"י שקלר בזה לתלמד], ג) ברכות נ: לקמן קמג. ביצה כא:, ד) [תוספ' ברכות פ"ד ע"ש], ה) ברש"ל ליתא, ו) ס"א פשוטה, ז) [כמו דצלה אלא שמבליע העי"ן ומקצר את לשונו כ"כ רש"י פ' ואלו למ"ד פל"ח], ח) לקמן קיג. עירובין עו. כלאים פרק א מ"ט [עי' תוספות מנחות ט. ד"ה ספר יסו' מה שכתבו בתוספ' ועיין תוס' לעיל מג: בד"ה דכ"ע טלטול וכו' ותיקוב התיומה], ט) עי' רש"י ברכות ו. ד"ה מחופית, י) [ברכות נח:], כ) [ממחק. יעב"ץ], ל) [שלש מיניות הללו ר"ש אומר נגיון מיקון ולא"ל לומר דהכי קרינן לפניהם שהרי להדיא אמרינן בנזיר מב. עלה דהך משנה דתנן נזיר חופף וכו' ומפספס מני ר"ש היא דאמר דבר שאין מתכוין וכו' ע"ש], מ) [קידושין סב:], נ) [ערך לפת].

◆

תורה אור השלם

ו כֹּל פָּעַל יְיָ לַמַּעֲנֵהוּ וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה: משלי טז ד

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בגורדיתא דקני (קנים הדקלים) תא"מ ונ"ב ס"א קנים הדוקרים:

◆

גליון הש"ס

גמ' האי סליקוסתא. עי' לעיל דף מג ע"ב תוס' ד"ה דכ"ע טלטול:

◆

לעזי רש"י

ויאו"ל [ויאול"א]. סיגלית (פרח).

בליצי"א [בליציי"ר]. לפצוע.

◆

מוסף רש"י

חופף. ממליק שערו (לקמן פא:) או: ממחק, פריי"ר בלע"ז (ברכות ו.) כמו (דברים לג) חופף עליו כל היום, לשון מגרד (נזיר מב.). ומפספס. קרפי"ר (לקמן פא:) שמפריד שערותיו זו מזו (נזיר שם). אבל לא סורק. במסרק. דודאי מסיר שער ומודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות. אבל חופף ומפספס פעמים שאינו מסיר ובשאינו מתכוין דבר שאין מתכוין מותר (לקמן פא:). עושה אדם כל צורכו בפת. משתמש בו ואין כאן משום ביזיון, וממחהו בתבשיל (לקמן קמג.). ולא חיישינן לבזוין לאוכלין (ביצה כא.). דצה. לשון תקיעה (יבמות קג:). הטומן לפת. להשתמר (עירובין עז.). אינו חושש. לפי שאינה משרשת (לקמן קיג.).